

Literatura.

Handbuch des Arbeitsrechtes. Von Dr. Rudolf Fernegg. Die Sonderbestimmungen für die Slowakei und für Karpathenrußland bearbeitet von Dr. Eugen Glaser. V Praze 1931. Nákladem Jindř. Mercyho syna („Gesetzesausgabe Prager Archiv“). XXXIV a 1053 stran.

S rostoucím významem pracovního práva objevila se i u nás potřeba shrnouti v jeden celek jeho ustanovení, roztroušená dosud po rozličných končinách právního řádu a často všelijak zproplétaná s jinými právními obory. V minulém ročníku tohoto časopisu (na str. 102 n.) referoval jsem o souboru našeho pracovního práva, který pořídili radové nejvyššího správního soudu dři Říha a Freudenfeld. Tam jsem připomněl, že k jeho úplnosti chybí hlavně to, že do něho nebyla počata ustanovení, jež se týkají toliko Slovenska a Podkarpatské Rusi. Úplnější po této stránce je nový soubor ustanovení řečeného oboru, jehož titul jsem uvedl v nadpise své dnešní zprávy. V první, objemnější jeho části, porižené dr. Rudolfem Ferneggem, jsou obsažena jednak ustanovení platná jen v českých zemích, jednak ustanovení společná, tedy v podstatě totéž, co ve sbírce předešlé, v druhé části však, sestavené dr. Eugenem Glasrem, jsou otištěna ona zvláštní ustanovení slovenská. Než i jinak zde nalézáme leccos, čeho jsme ve sbírce Řihově-Freudenfeldově pohřešovali. Tak jsou zde na př. uveřejněny výnosy ministerstva sociální péče, vyhlášené v ministerském věstníku. Ovšem, že i tato nová sbírka zůstává ještě mnohá přání nesplněna. Ačkoli jsem si dobře toho vědom, že naprostá úplnost je u oboru tak nehotového, jako je pracovní právo, vždycky více nebo méně ideální, přece jen nemohu souhlasiti s tím, že zde chybějí i taková ustanovení, která již v pracovním právu zapustila pevně kořeny. Při tom se snad nelze ani diviti, že ušla pozornosti vydavatelů leckterá z oněch ustanovení, jež jsou včleněna do zákonů, které jako celek náležejí jiným právním oborům, jako na př. §§ 7 až 12 zákona o vystěhovalecvi, 2. odst. § 12, 1. odst. § 13 a § 14 zákona proti nekalé soutěži a výbor z ustanovení o labských plavebních soudech, ale překvapuje, že tu chybí leccos i z toho, co jinam ani dobře vřaditi nelze, na př. zákon o domovnících a čelední řády z českých zemí. Přes všechny tyto celkem drobnější nedostatky můžeme však i tuto novou sbírku dobře doporučiti.

Na konec možno ještě vysloviti přání, aby vydavatelé příštích sbírek pracovního práva přihlíželi také ke sbírkám dřívějším, aby nepřicházela na zmar práce již jednou vykonaná.

K. Š.

Dr. Josef K o t e k, **Příručka pracovního práva.** Soustavný výklad zákonů o právu pracovním. Praha 1932. Nákladem Československého Kompassu. XV a 479 stran.

Odborový rada v ministerstvu sociální péče, dr. Josef Kotek jest znám těm, kdo se zajímají o pracovní právo, již několika publikacemi. Pořídil dvoudílnou sbírku rozhodnutí nejvyšších soudních stolic ve věcech závodních výborů (Publikace Sociálního ústavu č. 8 a 31. V Praze 1924 a 1927), zpracoval tato rozhodnutí i ve zvláštním spisku (Výklady zákona o závodních výborech pro praktickou potřebu. Praha, bez vrocení) a napsal široce založenou práci o odborovém hnutí zaměstnaneckém (50. číslo Publikací Sociálního ústavu. V Praze 1930*), jejiž druhý, slíbený díl však dosud nevyšel.

*) Srovn. o ní Koudelkovu recenzi v Sociální revui XII, 669 a n.

V své nejnovější práci, o níž zde podáváme zprávu, vytkl si autor za úkol popsatí celé československé právo pracovní. Kniha tato se skládá z devíti hlavních částí, majících tyto názvy: pracovní smlouva, smlouva o dílo, pracovní doba, zákonná placená dovolená, ochrana života a zdraví zaměstnanců, zájmová zastoupení zaměstnanců v závodech a jich spoluúčast na správě a na čistém zisku závodů, řešení pracovních sporů, péče o nezaměstnané, svoboda odborového sdružování. Autor v ní podává v podstatě jen parafrázi zákonných ustanovení, judikaturu, pak jednak parafrazuje v textu, jednak ji otiskuje v původním znění za příslušnými výklady, odlišenou od nich petitem. Pravím-li, že jde v podstatě o pouhou parafrázi právních ustanovení, nechci tím však nikterak snižovati hodnotu této užitečné příručky; jsouť ustanovení našeho pracovního práva značnou měrou dosavad rozptýlena po rozmanitých právních oborech a nadto se vespolek do té míry křížují a proplétají, že pouhé jejich uvedení v jakous takous soustavu je čin sám o sobě velmi záslužný.

S uspořádáním látky nelze ve všem soubhlasiti. Tak na př. třetí část o pracovní době a část čtvrtá o placené dovolené mohly býti přičleněny do oddílu o ochraně života a zdraví zaměstnanců. Naprosto však je nevhodné, že se věnuje samostatný oddíl smlouvě o dílo. To by mohlo čtenáře věci méně znalého svéstí totiž k mylnému domnění, že i tato smlouva náleží do práva pracovního. Je ovšem pravda, že občanský zákoník zahrnuje smlouvu služební a smlouvu o dílo společným názvem smluv pracovních a že pokládá obě tyto smlouvy za „nižší rozdělení jednoho vyššího typu“ (Sedláček, Obligační právo II, 112), ale tato okolnost zavazuje vykladatele práva pracovního, jež si služební smlouvu z občanského práva vylouplo, jenom k tomu, aby věnoval jistou pozornost také smlouvě o dílo, a to při výkladech o pojmu pracovní smlouvy; jinak však náleží tato smlouva i dnes výhradně právu občanskému.

Co do úplnosti máme proti knize také některé námítky. Především totiž tu, že autor s dostatek nepřihlíží právě k osobitým ustanovením, která se v pracovním právu vytvořila, jakým jsou zvláště smlouvy kolektivní (tarifní). Autor sice ve výkladě těmto smlouvám věnovaném letmo naznačuje, co bývá jejich obsahem, v jiné souvislosti pak se zmiňuje i o rozhodčí doložce, jež se v nich vyskytuje, ale do podrobnějšího rozboru jejich obsahu se nepouští. A přece by tato ustanovení zasluhovala pozornosti co největší, a to nejen proto, že se jimi zákony po mnoha stránkách doplňují, ale i z té příčiny, že jejich vlivem po nejedné stránce dokonce i upadají v zapomenutí. Že si z této oblasti právního řádu může pěstitel pracovního práva odnésti hojnou kořist, ba že mnohé otázky nelze bez dokonalé znalosti jmenovaných ustanovení uspokojivě vůbec rozřešiti — nechceme-li ovšem opouštěti stanovisko empirickopositivistické a vybočovat do „právní politiky“ — o tom se možno přesvědčiti z některých prací vyšších v poslední době v Německu, které se opírají o bohatý materiál tohoto způsobu, jako na př. ze spisku Friedricha Tietze. Der Streikbefehl der Organisation (v Berlíně 1928) nebo z dílka Heinze Schäfra, Tarifvertrag und Betriebsregelung (tamtéž 1930). Mimo to ušla však autorovi, jinak velmi pozornému, i některá ustanovení jiná. Jsou to zejména domovní řády, ať již obecné či zvláštní, na př. pro domy státní nebo obecní, tedy ustanovení, kterých sice pracovní právo v život nevedlo, ale která dnes, to jest po vydání zákona č. 80/20 (viz jeho § 9), nejsou pro ně zcela bez významu, neboť upravují mezi jiným po některých stránkách i domovníckou mzdu (srovn. na př. § 4 domovního řádu pro zemské hlavní město Brno z roku 1931 a oddíl o poplatcích za čištění domu v „Předpisech soukromoprávních“ k němu vydaných). Na omluvu autorovu lze a třeba ovšem uvěsti, že jde vesměs o ustanovení v dosavadním našem písemnictví buď vůbec nebo téměř úplně opomíjená.

Uhrnem lze však říci, že tato nová práce Kotkova prokáže dobré služby všem, kdo se chtějí spolehlivě poučiti o některé otázky platného československého práva pracovního.

Karel Šmíd.

Univ. prof. dr. Václav Hora: **Soudní řízení nesporné**. Praha 1931. Nákladem autorovým, v komisi ŠOP Všehrd. Stran 178, cena neuvedena.

Neúnavná pile autorova, který ustavičně publikuje nové spisy z oboru civilního řízení soudního, dosáhla toho, že do pěti měsíců po vydání nového zákona o řízení nesporném ze dne 19. června 1931, č. 100 Sb. z. a n., vyšel tento spis, jenž zpracoval materií zákona a jest nejen výbornou učebnicí studujícím i praktikantům, nový zákon poznávajícím, ale také znamenitým vědeckým podáním tématu.

Spis jest rozdělen ve dvě části. Prvá probírá obecné zásady nesporného řízení, jak byly upraveny zákonem č. 100/1931, druhá pojednává o příslušnosti v nesporném řízení.

Pokud jde o právní povahu nesporného řízení, tu autor, odmítnuv stanovisko některých spisovatelů, kteří, resignovavše na nalezení rozdílu mezi řízením sporným a nesporným, ponechávají pozitivnímu zákonodárství řešení této otázky, rozlišuje oba obory civilního procesu od sebe tak, že vycházejí ze základních myšlenek obou oborů klade důraz na praevenci řízení nesporného a repressi řízení sporného. Při tom je si ovšem vědom, že toto pravidlo má určité výjimky. Obtíže přesného stanovění podstaty řízení nesporného a jeho charakteru plynou z velké rozmanitosti podnětů k zahájení řízení, jakož i účelu, jemuž má řízení to v jednotlivých případech sloužiti.

Po vyložení právních pramenů nesporného řízení přechází spisovatel k výkladům o jeho rozsahu, a to jak v zemích historických, tak i na Slovensku a Podkarpatsku. O předmětu nesporného řízení může podle názoru autorova rozhodovati jen vůle zákonodávce, na kterou mohou působiti různé složky: zvláštní povaha předmětu, o němž jde, hospodářské nebo společenské potřeby, jimž zákon chce hověti. zřetel na urychlení řízení, na jeho menší nákladnost, veřejný zájem a pod. Odpověď na otázku, co jest předmětem nesporného řízení, nemůže pro tuto různost zníti jednoznačně a spisovatel řadí předměty nesporného řízení v řadu skupin podle hlavních oborů činnosti soudů.

Zvláštní pozornost je věnována nespornému řízení ve vztazích mezinárodních. Zásadně jest toto řízení ovládáno zásadou o lex fori, takže má v určitém státě platnost výlučnou. Výjimky z této zásady upravují jednak mezistátní smlouvy, jednak zákon sám v některých případech péče poručenské, opatrovnické a řízení pozůstalostního.

Spisovatel buduje svou soustavu nesporného řízení stejně jako řízení sporného (Čsl. civilní právo procesní I—III) a exekučního (Soustava exek. práva), pojednáváje především o podmínkách nesporného řízení, mezi něž počítá soudy, veřejné notáře, účastníky a jejich zmocněnce. Velkou pozornost věnuje autor nauce o příslušnosti soudní. Ustanovení § 4 nesp. zák. spolu s předpisy jurisdikční normy mu dávají příležitost k podrobnému probrání věci a řešení celé řady otázek. Proto považujeme tyto kapitoly za nejlepší a nejdůležitější část knihy. Zejména zajímavé je srovnání nynějšího stavu práva na Slovensku a v zemích historických. Nesporné řízení obou oblastí se dosud podstatně velmi liší, ačkoli spočívá nyní na jediném zákoně. Rozdíly plynou z různých zákonů o řízení sporném, jichž subsidierní platnost hlavně v otázkách příslušnosti § 4 nesp. zák. stanovil.

Náklady nesporného řízení byly zákonem nově upraveny a proto spisovatel právem jim věnuje velkou pozornost, pojednáváje podrobně o jejich rozsahu, o povinnosti k jich náhradě, povinných osobách jakož i právu chudých.

Kapitole o postupu v nesporném řízení jest věnováno nejvíce místa. Podrobně jsou tu probrána nejen ustanovení nového zákona, ale také

potřebná ustanovení c. ř. s., jehož podpůrnou platnost v některých otázkách § 34 nesp. zákona stanovil. Při výkladech o věcech feriálních se na str. 61 jen zřejmě tiskovým omylem mluví o předsedovi soudu na místě o předsedovi senátu (§ 21, odst. 2. nesp. zák.). Činnosti účastníků v nesporném řízení není vykázáno tak široké pole jako stranám v řízení sporném. Spisovatel srovnává po této stránce oba druhy řízení a vykládá § 16 nesp. zák. tak, že zásada o zahájení řízení z úřední moci tu je obmezena dvěma výhradami: jednak neustanovuje-li zákon (se. zvláštní), že je k zahájení řízení třeba návrhu účastníkovy, jednak nevyplývá-li to z povahy věci samé. Činnost soudu probírá spis ve třech směrech, a to v poměru soudu k účastníkům řízení, ve způsobu, jakým se toto řízení vede a obsahu tohoto řízení. Pokud jde o součinnost soudu s účastníky řízení, tu autor z ustanovení § 17 nesp. zák. —, že má býti dbáno toho, aby účastníkům nebyla působena škoda zbytečnou pochybovačností a úzkostlivostí — dovozuje povinnost nesporného soudce k náhradě škody podle syndikátního zákona č. 112/1872 ř. z., jestliže tento soudce přílišnou nerozhodností, úzkostlivostí a oddalováním různého zakročení způsobí stranám škodu zmeškáním příznivého okamžiku. „Vinu“ zákonných zástupců v ustanovení poslední věty § 17 nesp. zák. nutno podle autora vykládati nikoliv jako vinu ve smyslu zákona trestního nebo občanského, nýbrž spíše jako kausální souvislost mezi počínáním zákonného zástupce a škodlivým vlivem jeho na poměry chráněncovy. Řešení otázek prejudiciálních může býti upraveno různým způsobem. Nesp. pat. rak. byl v tomto směru budován na nedůvěře k nespornému soudnictví a proto v § 2, č. 7, odkazoval veškeré prejudiciální sporné otázky k vyřešení řízení spornému. Opačným extrémem byl by zase ten způsob, který by ponechal řešení veškerých prejudiciálních otázek soudci nespornému. Spisovatel proto označuje za nejvhodnější střední cestu, kterou zvolil v § 25 nesp. zák. č. 100/1931, jenž ponechává nespornému soudci možnost, aby si vyřešil prejudiciální otázky třebas i sporné sám, ovšem jenom „s účinky pro toto řízení“. Při tom je pamatováno také na možnost a někdy též nutnost odkázati účastníky na řízení sporné nebo podle povahy věci na řízení správní. V takovém pak případě jest nesporný soudce vázán výrokem dotyčného orgánu, který jest v prvé řadě povolán, aby o ní s účinky právní moci rozhodoval, a na který nesporný soudce rozřešení otázky odkázal. Tím se nesporný soudce vzdal — jak spisovatel praví — použití vyhledávací zásady, i pokud jde o zjištění skutkových základů onoho rozhodnutí, a dále pak rozhodnutí předurčující otázky příslušným orgánem ve smyslu § 25, odst. 2. nesp. zák. má platnost a závaznost obecnou, kdežto nespornému soudci přiznává zákon jen, aby si ji řešil s účinky pro toto řízení.

O dokazování v řízení nesporném obsahuje zákon celkem jen sporá ustanovení a odkazuje generální klausulí § 34 na řízení sporné. Spisovatel způsobem velice šťastným interpretuje tyto předpisy zákona. Ukazuje zejména, do jaké míry zásada vyhledávací, ovládající řízení nesporné, přináší důležité odchylky od řízení sporného při jeho analogickém používání a probírá podrobně jednotlivé průvodní prostředky podle procesních řádů obou právních oblastí. Otázka, kdy lze přikročiti k přisežnému výslechu účastníků, mu dává na straně 97 příležitost k upozornění na četné obtíže, na které jistě praxe při používání zákona narazí.

Po stručném probrání soudního protokolu přistupuje autor k pojednání o soudním rozhodnutí. Souhlasíme plně s jeho příznivou kritikou nového zákona, pokud mluví jen o „rozhodnutích“ soudu v nesporném řízení. Spisovatelem uvedené doklady literární tento názor jen podporují a ukazují lichost dělení soudních výroků na rozhodnutí a opatření nebo na výroky deklaratorní a konstitutivní. Hora tu vším právem proti různému dělení soudních výroků namítá, že každý výrok, pro

který se má soudce rozhodnouti, tedy i různá ta „opatření“, vyžadují téhož duševního pochodu soudcova a jsou tedy všechna „rozhodnutími“.

Zvláštnost nesporného řízení, totiž rozmanitost předmětu jeho řízení a volný přístup stran k soudu bez nutnosti právního zastoupení, projevuje své důsledky zejména v řízení opravném. Všeobecná ustanovení o opravných prostředcích rozvádí a interpretuje autor velice podrobně. Po všeobecných úvahách o rekursu podává výklad o rekursních důvodech. První jejich skupinu tvoří všeobecné důvody zmatečnosti, které spisovatel dělí v několik skupin: vady, týkající se soudu, dále vady, vztahující se na účastníky, předmět řízení, řízení samo a rozhodnutí. Druhou skupinu tvoří zvláštní důvody zmatečnosti. Jiné rekursní důvody uvádí spisovatel příkladmo, a to nepřislušnost soudu, neúplnost řízení, nezákonnost, rozpor se spisy, vadnost ocenění výsledků řízení, neúplnost rozhodnutí, nesprávné právní posouzení věci a konečně nepřiměřenost nebo nevhodnost učiněného rozhodnutí, jak jsou uvedeny v § 42 nesp. zákona.

Zvláštní pozornost věnuje spisovatel zajímavé otázce, zda prvý soudce může sám vyhověti také opožděnému rekursu. Stran rekursů včas podaných ho k tomu zmocňuje ustanovení § 39, odst. 2. zák., avšak jen potud, pokud může své usnesení změnit bez újmy práv osob třetích. Přípustnost podání rekursu po uplynutí rekursní lhůty je upravena v § 36, odst. 2 a 4. zák., a sice tak, že se připouští rekurs po uplynutí lhůty podaný pouze jednak pro určité zmatečnosti, jednak v řízení pro vykonávání péče o osoby, jsoucí pod zvláštní ochranou zákona, při čemž se v obou těchto případech vyžaduje, aby z rozhodnutí dosud nenabýly práv osoby třetí, a konečně v případech zvláště zákonem připuštěných. Jinak rekursní lhůtu prodloužití nelze (§ 36, odst. 1. zák.). Podle § 32, odst. 2. zák., může soud své usnesení, které učinil při péči o osoby, jsoucí pod zvláštní ochranou zákona, změnit, jestliže se dodatečně objeví nesprávnost nebo nevhodnost rozhodnutí, ale jen pokud z něho nenabýly práv osoby třetí. Proto spisovatel z obou těchto ustanovení zcela přesvědčivě dovozuje, že za uvedených podmínek může prvý soudce sám vyhověti též opožděnému rekursu, ovšem jedině v řízení, při kterém jde o péči o osoby, jsoucí pod zvláštní ochranou zákona.

Ustanovení § 46 o dovolacím rekursu spisovatel vytýká, že připuštění dovolacího rekursu proti srovnaným usnesením pro „nezákonnost“ na místo dřívější „zřejmě nezákonnosti“ se otvírá cesta rozmnožení dovolacích rekursů a tím nežádoucím zatížení nejvyššího soudu. Poukazuje tu zcela právem na to, že pod vlajkou „nezákonnosti“ bude lze v dovolacím rekursu uplatňovati nesprávné právní posouzení věci. K tomu však nutno dodat, že tento výsledek byl podle důvodové zprávy zákonodárcem asi zamýšlen. Obtíže rozlišení nesprávného právního posouzení věci od nezákonnosti budou patrně stejné jako obtíže rozlišení mezi nezákonností a zřejmou nezákonností. Z autorem citovaného posudku nejvyššího soudu je také zřejmo, že díky zákona povede k tomu, že dovolací soud bude nucen rozhodovati o tom, zda napadeným usnesením byl porušen zákon, nikoliv snad o tom, zda byla věc posouzena správně či nesprávně po stránce právní.

Probráním ustanovení o odporu, o řízení při něm, jakož i o obnově řízení jest ukončena kapitola o opravných prostředcích a následuje kapitola o výkonu usnesení a to jednak v řízení nesporném, jednak exekucním.

Druhá část spisu pojednává podrobně o příslušnosti soudní ve všech oborech nesporného soudnictví. Především jedná o příslušnosti v řízení pozůstalostním, pak ve věcech poručenských a opatrovnických kde bere náležitý zřetel na řadu zákonů z novější doby, pokud upravily jednotlivé otázky sem spadající (na př. zák. 256/1921 a nař. 29/1930, zák. 117/1927, 48/1931); výklady této části by se daly vhodně doplniti v § 32, odst. III. spisu dalším odstavcem *d*) v tom směru, že podle § 9 zák.

č. 4/1930 je poručenský nebo opatrovnický soud oprávněn k návrhu na stíhání osoby, neplnící svou povinnost k výživě poručenice neb opatrovnice. Velce důležitý jest odstavec VI. § 32 spisu, který podává výklad zásadních organizačních změn zákonem zavedených na Slovensku a Podkarpatské Rusi, kde na místo sirotčích úřadů I. stolice nastoupily okresní soudy, na místo sirotčích úřadů II. stolice soudy krajské a ve III. stolici nejvyšší soud. V dalším pak jest probrána soudní příslušnost pro zbavení svéprávnosti, při opatrovnictví ad hoc, při opatrovnictví nad majetkem, při osvojení a legitimaci, při prohlášení za mrtva, pro dobrovolný rozvod a rozluku manželství, pro umožnění listin, pro věci knihovní, pro úkony reální (ohledání věci nemovité, znalecký posudek o ní, odhad, dražba, uvedení správce do správy a j.), v nesporných věcech obchodních, pro ověřování, pro složení k soudu a konečně podlépivé zásady o příslušnosti.

Z podaného obsahu spisu jest nejlépe zřejma bohatost jeho látky, jejíž vědecké zpracování zaručuje osoba autorova. Ti pak, jimž jest spis určen, ocení jeho přednosti při studiu a praktickém používání.

Dr. K. Gerlich.

Gesellschaft, Staat und Recht (*Festschrift Hans Kelsen zum 50. Geburtstag gewidmet*). Untersuchungen zur reinen Rechtslehre. Unter Mitarbeit von J. Dobretsberger, Graz, W. Henrich, Brünn, F. Kaufmann, Wien, J. Kraft, Frankfurt a. M., J. L. Kunz, Wien, R. A. Métall, Genf, A. Merkl, Wien, J. Moór, Budapest, T. Otaka, Keijo, L. Pitamic, Washington, F. Schreier, Wien, A. Verdross, Wien, E. Voegelin, Wien, F. Weyr, Brünn, K. Yokota, Tokio, herausgegeben von Alfred Verdross, Wien. Verlag von Julius Springer, 1931. Stran 441, cena 29-60 Rm. —

11. října 1931 dožil se přední představitel a zakladatel ryzí nauky právní, známé u nás více pode jménem normativní teorie, Hans Kelsen, padesáti let (narodil se r. 1881 v Praze), kterážto skutečnost dala řadě autorů podnět k vydání publikace na jeho počest. Jakkoliv nelíbí se tato publikace svojí pohnutkou od ostatních při podobných jubilejích, jakými jsou padesátiny významného vědeckého spisovatele, obyčejně vydávaných oslavných publikací, líbí se od nich podstatně v jiném směru, a tato odlišnost jest pro všechny přátele a zastánce normativní teorie zadosti učiněním oněch krátkozrakých pochyb, kterými ji provázeli a dosud provázejí stoupenci starších škol. Kdežto totiž jiné oslavné publikace, vzdávající hold vědeckému pracovníku, bývají namnoze složeny z prací autorů různých směrů (projevilo se to naposled zejména u sborníku, vydaného na počest ital. učence del Vecchia), jest publikace vydaná na počest Kelsenovu, ačkoliv obsahuje práce patnácti autorů šesti různých národností, publikací jednotnou, napsanou přívrženci vědecké školy, k níž patří a již založil oslavenec. Tato skutečnost velmi zřetelně manifestuje význam Kelsen-Weyrovoy nauky, která přestala býti pouhou vědeckou záležitostí jedince (totiž zakladatele) a právního historika (totiž toho, který ji po smrti zakladatele-konfesoru zařadí mezi „bývalé“ nauky, zařadí-li ji tam vůbec), a stala se živou školou, jež záhy vystoupí přes úsilí jejích odpůrců s nárokem na název školy „panující“. Nelze asi dnes jmenovati v právní vědě autora, který by se mohl pochlubiti oním počtem přívrženců a spolupracovníků, jako Kelsen, což jest pro úspěch a rozmach normativní teorie fakt tím slibnější, povážíme-li, že jest naukou, která slaví letos — počítáme-li od prvního vydání Kelsenových „Hauptprobleme. entwickelt aus der Lehre vom Rechtsatz“ (1911) — teprve své dvacetileté jubileum, a povážíme-li dále, že jde o přívržence nikoliv stejné národnosti, nýbrž počítáme-li i ty, kteří do oslavné publikace Kelsenovy nepřispěli, nejméně osmi národností, totiž německé, české, francouzské, španělské, japonské, jihoslovanské, maďarské a polské. Jest arci zajímavé, položit si otázku, odkud tento, možno říci světový rozmach a úspěch mladé teorie, pokračující nezadržitelně ve

svém vývoji přes veliký odpor starších škol? Mám za to, že úspěch normativní teorie jest jedním ze symptomů nejen v právní vědě, nýbrž v celém duchovém obzoru se odehrávajícího vítězného zápasu racionalismu proti praktickému orientovanému pragmatismu a filosofii „života“ vůbec, která počala se v Marxovi, Nietzscheovi a doznala svého vyvrcholení v Jamesovi, Bergsonovi a pod. Mám za to, že úspěch normativní teorie jest dále, patřeno s hlediska právní vědy, úspěchem myšlení, které opomíjí mikroskopické často problémy jednotlivých právních řádů a obrací svůj zřetel k formálním a k obsahově obecným problémům juristickým, že jest úspěchem myšlení, které se chce osvoboditi od výlučného pěstování popisné, komentářové, hranice jednotlivých států nepřesahující právní vědy, a účastniti se — patřičnými metodami — na výstavbě obecně platných pojmů právního makrokosmu a na řešení obecných problémů, diktovaných ovšem spíše onou aristotelovskou „vrozenou zvidavostí lidského ducha“, než připoutaných k denní potřebě právní praxe. Svým racionalismem vítězí ryzí nauka právní proti ostatním „právním filosofiím“, svoji pozitivností proti ostatním směrům, vnášejícím do právního poznávání subjektivní prvky (přirozené právo), svoji obecností proti komentářovým právním naukám popisným. Konečně lze spatřovati důvod rozvoje ryzí nauky právní v jejím negativním postoji k sociologickým směrům právníckým — neboť stav, v němž se dnešní sociologie nachází, nemůže uspokojiti ducha jen poněkud racionalisticky založeného. Podotknouti ovšem dlužno, že i normativní teorie vykazuje dosud veliké mezery, jmenovitě na poli teorie interpretace a obsahových problémů právních vůbec — obracela dosud svoji pozornost po výtce k problémům právní formy a pomíjela problémy právního obsahu. Zde zbývá jí dosud mnoho učiniti. Nejde ovšem o obsahové problémy, podávající se z měnlivého a malého rozsahu platnosti dosahujícího obsahu právních řádů (chtěla-li by se jimi zabývat, stala by se komentářovou, a to je úkolem jednotlivých nauk, pojednávajících o výsecích konkrétních právních řádů, nikoliv právní nauky, pojaté obecně — viz k tomu Merklův úvod k jeho „Obecnému právu správnímu“) — nýbrž o podrobnou teorii interpretace a o vybudování systému hlavních obecných poznatků, dotýkajících se obsahu právních řádů, tedy jmenovitě o právní nomenklaturu.

Kelsenův sborník „Gesellschaft, Staat und Recht“ se rozpadá ve dva díly: v díl filosoficko-sociologický a juristický. Sborník jest zakončen chronologickým soupisem všech Kelsenových spisů, který pořídil R. A. Métall. Soupis jest velmi cennou bibliografickou příručkou, neboť obsahuje nejen výčet všech samostatných spisů Kelsenových a jednotlivých jejich vydání i překladů (samostatných spisů napsal tento významný autor 23), nýbrž i všech časopiseckých článků Kelsenových, ba i všech jeho recenzi a recenzi vyšších o Kelsenových spisech.

Do první, *filosoficko-sociologické* části sborníku přispěli tito autoři: Josef Dobretsberger, profesor university ve Štyrském Hradci, práci „Erkenntnistheorie und Naturrecht“, v níž podává neobyčejně vstřížný přehled po jednotlivých směrech učení přirozenoprávního, přehled názorů jednotlivých autorů na učení o přirozeném právu a nárys stanoviska ryzí nauky právní k problému. Felix Kaufmann, docent univ., Vídeň, článkem „Juristischer und soziologischer Rechtsbegriff“, v němž zabývá se známou kontraposicí sociologie a právní vědy, postuluje ryzost juristické metody, který normativní teorie vytyčila, a rozdíl mezi sociologickým a právním pojetím práva. Článek Kaufmannův považují za jeden z nejlepších v celém sborníku. Julius Kraft, univ. docent ve Frankfurtě, uveřejňuje práci „Reine und angewandte Soziologie“, s jejímiž závěry však nelze bez výhrady souhlasiti. Velmi zajímavě pojednává o pojmu sociálních zjevů (soziale Erscheinungen) a rozdíl od davových zjevů (Massenerscheinungen) o sociální zákonitosti a její povaze, o poměru sociologie k právní vědě a j. Ryzí sociologii roz-

umí „Theorie von sozialen Erscheinungen, von sozialen Gesetzmäßigkeiten“, kdežto použitou sociologii „Theorie der sozialen Organisation“. Národní hospodářství považuje za díleci disciplinu sociologie. Julius Moor, profesor university v Budapešti, přispěl článkem: „Reine Rechtslehre, Naturrecht und Rechtspositivismus“, Tomoo Otaka, profesor university v Keijo, uvažuje o tom, jaké jsou „Künftige Aufgaben der reinen Rechtslehre“. Z nich považuje Otaka za nejdůležitější „Aufbau der Rechtstatsachenwissenschaft als geisteswissenschaftliche Erforschung der Faktizität des Rechtes“ a „rein geisteswissenschaftliche Untersuchung des Rechtes als sozialer Norm“. Velmi důležitou prací se mi jeví příspěvek Ericha Voegelina, univ. docenta z Vídně, „Das Sollen im System Kants“, v němž s nevšední péčí a pilí sebrány jsou názory Kantovy na „měti“, povinnost a pod. Voegelinova práce, která jest ovšem více popisnou než konstruktivní, bude zajisté sloužiti za východisko všem, kteří se chtějí poučiti o filosofických kořenech normativní teorie.

Druhý, *juristický díl* sborníku obsahuje především rozsáhlou studii profesora vysoké německé školy technické v Brně, Waltera Henricha, „Die Verfassung als Rechtsinhaltsbegriff“. Studie obsahuje kritický přehled po názorech jednotlivých důležitých autorů na podstatu ústavy, jmenovitě také kritiku Smendova pojetí ústavy jako integrace, definici ústavy v materiálním smyslu a pod. Těžisko práce leží spíše v kritice nežli v konstrukci. Ze zajímavých kapitol uvádím: Die Verfassung als Ursprungsnorm, Die Verfassung als Rechtsinhalt, Der Idealbegriff der Verfassung, Die Geltung der Verfassung, Legitimität oder Illegitimität der Verfassung, Die Verfassung als Gegenstand der dogmatischen Rechtswissenschaft. J. L. Kunz, univ. docent, Vídeň, přispěl prací „Statisches und dynamisches Völkerrecht“. Známý, dnes světové slávy si dobovší zák Kelsenův, univ. prof. Adolf Merkl uveřejňuje vynikající stať „Prolegomena einer Theorie des rechtlichen Stufenbaues“, ve které rozvádí podrobně známou, obecného uznání dosáhnuvší myšlenku o stupňovitosti právního řádu. Jak vyplývá z poznámky autorovy, jest stať přípravnou prací k velkému chystanému dílu o stupňovitosti právního řádu. Merklova práce patří zajisté k nejinteresantnějším článkům sborníku vůbec. Pobírá v ní nejdříve otázku právního obsahu a contrario právní formy, při čemž přichází k zajímavému závěru, že kdežto formální diferenciace právního řádu jest pouhou nahodilostí, diferenciace obsahová jest pojmovou nutností. Dále zabývá se rozdílly ve složení jednotlivých právních řádů, a vymezuje si pole svého dalšího zkoumání pouze na ony formy norem, které jsou vlastní, t. zv. právnímu státu, charakterisovanému zákonem jakožto normou, vydanou parlamentem, a konečně třídí jednotlivé formy právních norem a nastiňuje jejich stupňovité pořadí, i hlavní závěry, které z myšlenky o stupňovité výstavbě právního řádu plynou. Leonidas Pitamic, vyslanec království jihoslovánského v Washingtoně, uveřejňuje překlad kapitoly svého slovinského spisu „Država“ (Stát), pod nadpisem „Zur Lehre von der richterlichen Funktion“. Pokud se týče názoru Pitamicova na rozdíl mezi soudcem a právním orgánem — a ten bude zajisté především čtenáře zajímat —, zastává v celku názor stejný s Merklovým, že totiž kriteriem jest zde závislost orgánu při výkonu funkce na jiném orgánu. Fritz Schreier, docent university ve Vídni, přispěl prací „Reine Rechtslehre und Privatrecht, která bude zařizovat především civilisty, neboť Schreier jest vedle našeho Sedláčka jediným civilistou, který stojí na poli normativní teorie. Z kapitol Schreierova příspěvku uvádím: Verhältnis der Reinen Rechtslehre zu modernen privatrechtlichen Richtungen, Gesellschaftsrecht, Schuld und Haftung. Alfred Verdross, slavný normativní teoretik mezinárodního práva, rozvádí ve stati „Die allgemeinen Rechtsgrundsätze als Völkerrechtsquelle“ svůj, již ve spise „Die Einheit des rechtlichen Weltbildes“ hájený názor, že vedle obou obecně uznávaných pramenů mezinárodního práva, totiž zvyku a

smlouvy, jsou pramenem mezinárodního práva ještě „allgemeine Rechtsgrundsätze“. Frant. Weyr, profesor university v Brně, spoluzakladatel normativní teorie, přispěl do sborníku vynikajícím článkem „Reine Rechtslehre und Verwaltungsrecht“, skládajícím se ze dvou kapitol. V první, nadepsané „Allgemeine Charakteristik der Reinen Rechtslehre“ podává stručný, neobyčejně však výstižný nárys podstaty normativní teorie, v druhé kapitole, nadepsané „Der Begriff des Verwaltungsrechtes im Lichte der Reinen Rechtslehre“ ukázkou, jakou očistnou práci musila vykonati normativní teorie na poli správní nauky, která nejvíce ze všech dílčích juristických disciplín trpěla metodickým synkretismem. Kisa-buro Yokota, profesor university v Tokiu uveřejňuje stať „Begriff und Gliederung der Verfassung der Völkerrechtsgemeinschaft“. Ch.

Dr. Bol. Fux a Ed. Wichta: **Samosprávné finance**. (Sbirky spisů právnických a národohospodářských, sv. 55.) Praha-Brno, nakl. Orbis, 194 str. Cena 35 Kč. Oddíl první: Otázka samosprávných financí v Československu. Oddíl druhý: Právní úprava samosprávných financí z r. 1930 v Československu.

Antonín Hartmann, odborový přednost v min. sprav.: **Advokátní a notářská sazba a soudní poplatky**. Dodatek k druhému rozmnož. vyd. (zák. ze dne 16. VII. 1931, č. 120). Sv. IX B Koment. zákonů Čsl. republiky „Kompas“. Cena Kč 12.—.

B. Mirkine-Guetzevitch-André Tibal: **L'Autriche** (Bibliothèque d'histoire et de politique), Paris, Librairie Delegrave, 1932, str. 140. První část obsahuje 6 kapitol, ve kterých pojednává se o revoluci, ústavě, krizi finanční, vládní soustavě a ústavní revizi, jakož i o budoucnosti Rakouska. Druhá část přináší 24 různých politických dokumentů. W.

Zákon, kterým se vydává všeobecný zákon občanský. Ministerstvo spravedlnosti vydalo ve dvou dílech návrh superrevisní komise. První díl obsahuje text zákona, druhý důvodovou zprávu. Oba díly stojí 50 Kč.

Nové „**Rády konkursní, vyrovnací a odpůřčí**“ vyšly jako XIX. svazek dnes již polooficiální sbírky Komentované zákony RČS, kterou vydává „Československý Kompas“, tiskařská a vydavatelská akc. spol. v Praze. Toto nové vydání upravil universitní profesor JUDr. Václav Hora. Poněvadž novému zákonu byl vzorem rakouský zákon č. 337/1914 ř. z., dosud platný v historických zemích, bylo nutno zpracovati také rozsáhlou judikaturu k tomuto zákonu se vztahující. Cena svazku o 456 stranách v celoplatěné vazbě Kč 72.—.